

Áo Dài trong Thơ và Nhạc

Lê Hữu

Tâm tư khép, mở đôi tà áo...
"Tự tình dưới hoa", Đinh Hùng

Những tà áo nhẹ bay trong gió từ lâu lắm đã đi vào thi ca, là nguồn cảm hứng vô tận của những người làm thơ, viết nhạc.

Chiều nào áo tím nhiều quá, lòng thấy rộn ràng nhớ người...

Dưới mắt Phạm Đình Chương là "áo bay mở, khép nghìn tâm sự..." (Mộng Dưới Hoa)

Dưới mắt Vũ Thành là "áo dài bay ngòm ngợp cả khung trời..." (Mùa Kỷ Niệm)

Dưới mắt Hoàng Dương là "áo màu tung gió chơi vơi..." (Hương Về Hà Nội)

Dưới mắt Trịnh Công Sơn là "áo xưa lồng lộng đã xô dạt trời chiều..." (Tình Nhớ)

Những vạt áo dài, từ lâu lắm, đã lất phất trong những trang thơ tiền chiến.

Từ "đôi tà áo lụa bay trong nắng..." (Áo Lụa, Bằng Bá Lân) đến

*"Nắng thơ dẹt sáng trên tà áo,
lá nhỏ mừng vui phát cửa ngoài..."*
(Áo Trắng, Huy Cận).

Áo dài cũng len cả vào những câu lục bát trữ tình của Nguyễn Bính:

*"Hồn anh như bông cỏ may
một chiều cả gió bám đầy áo em"* (Bông Cỏ May)

Và len cả vào dòng thơ hào hùng mà lãng mạn của Quang Dũng:

*"Em đi áo mỏng buông hồn tử
dòng lệ thơ ngây có dạt dào"* (Đôi Bờ)

Áo dài còn là giấc mơ thanh bình của những làng quê hiền hòa trong tình ca quê hương

của Phạm Duy:

*"Nằm mơ, mơ thấy trăm họ tốt tươi, mơ thấy bên lề cuộc đời, áo dài
đùa trong tiếng cười..."* (Quê Nghèo)

Kỷ niệm êm đềm về một tà áo, một đôi mắt huyền được Tô Vũ ghi lại bằng nét nhạc lâng lâng:

*"Em đến thăm anh, người em gái, tà áo
hương nồng, mắt huyền triu mến sưởi ấm lòng anh..."*
(Em Đến Thăm Anh Một Chiều Mưa)

"Ta ước mơ một chiều thêu nắng..."

"Nỗi "ước mơ" của chàng nhạc sĩ họ Tô ấy được vẽ lại trong thơ Trần Dạ Từ. Trong phút giây chờ đợi bước chân người tình khe khẽ đến bên hiên nhà, chàng tưởng chừng nghe được cả tiếng gió lay động vạt áo dài và tiếng lá nhẹ rơi bên thềm:

*"Môi cười vết máu chưa se
cành hoa gạo cũ nằm nghe nắng hiên
Anh nằm nghe bước em lên*

ngoài song lá động, trên thềm áo bay"

(Khi Nàng Đến)

Áo bay làm ngọc ngấn, như chàng Huy Cận thuở mới lớn, trước cổng trường nữ sinh
*"Một hôm trận gió tình yêu lại,
đứng ngẩn trông vờn áo tiểu thư"*
(Học Sinh)

Áo bay làm thần thờ, như chàng thi sĩ đa tình Nguyễn Tất Nhiên, đôi mắt nhìn theo mãi một tà áo vu quy:

*"Đò qua sông chuyển đầu ngày,
người qua sông mặc áo dài buông eo"*
(Chuyến Đò Cửu Long)
"Áo trắng đơn sơ, mộng trắng trong" (1)

Áo trắng trinh nguyên tuổi học trò, áo trắng của "một thời áo trắng", từng làm ngất ngây trái tim bao chàng trai, để đêm đêm trong giấc ngủ chập chờn còn trông thấy "áo ai bay trắng cả giấc mơ". Áo trắng như dòng suối mát trong thơ Huy Cận:

*"Dịu dàng áo trắng trong như suối,
tỏa phát đôi hồn cánh mộng bay"*
(Áo Trắng)

Áo trắng như lụa trắng trong thơ Hoàng Anh Tuấn

*"Áo em lụa trắng sông Hương
qua đò Thừa Phủ nhớ thương rạt rào"*
(Về Chân Trời Tím)

Hay trong thơ Kim Tuấn:

*"Em về tà áo lụa
bay ngập ngừng trong anh"*
(Thu ở Xa Người)

Hay trong thơ Nguyên Sa:

*"Anh vẫn yêu màu áo ấy vô cùng
thơ của anh vẫn còn nguyên lụa trắng"*
(Áo Lụa Hà Đông)

Áo Lụa Hà Đông

Áo trắng như gió, như mây, để "nhà thơ của tình yêu" phải băng khuâng:

*"Có phải em mang trên áo bay
hai phần gió thổi, một phần mây?
Hay là em gói mây trong áo
rồi thả cho làn áo trắng bay?"*
(Tương Tư)

Áo trắng của nhà thơ còn là dải sương mù lướt thướt trên bến sông Seine giữa kinh thành hoa lệ Paris, gợi nhớ một vạt áo dài ở chốn xa quê nhà:

*"Anh về giữa một dòng sông trắng
là áo sương mù hay áo em"*
(Paris Có Gì Lạ Không Em?)

Áo trắng của Hoàng Thi Thơ là bướm trắng, là hoa trắng, là mây trắng

"Ngày nào em đến áo em màu trinh, áo xinh là xinh, áo em trong trời buồn, là gió, là bướm, là hoa, là mây chiều tà..."

(Hình Ảnh Người Em Không Đợi)

Áo trắng một màu trắng thanh khiết trong nhạc Nguyễn Vũ:

"Áo trắng em bay như cánh thiên thần..." (Bài Thánh Ca Buồn)
<http://nguyentran.org/NT/Nhac/BaiThanhCaBuon.mp3&autostart=0&autoreplay=0&showtime=1> />

Áo trắng nhẹ bay trong chiều gió đường trong nhạc Lê Trọng Nguyễn

"Tà áo trinh nguyên tung bay, nụ cười thân ái..."
(Chiều Bên Gió Đường)

Áo trắng một màu trắng xóa làm hoa cả mắt nhà thơ Hàn Mặc Tử:

"Áo em trắng quá nhìn không ra"
(Đây Thôn Vĩ Dạ)

Áo bay làm nhớ nhung, như nỗi nhớ da diết một màu áo, một đôi môi thắm trong nhạc Từ Công Phụng:

"Chiều nay nhớ em rồi, và nhớ áo em đẹp trời thơ, môi tràn đầy ước mơ..."
(Bây Giờ Tháng Mấy)

Áo trắng như đôi cánh trắng trên sân trường kỷ niệm trong thơ Luân Hoán:

*"Tà áo trắng xoè như đôi cánh lượn
trải dẫu dàng trên cỏ mượt mà xanh"* (Trong Sân Trường Bữa Ấy)

Mỗi người đều cần có một mái trường để luyện tiếc, để nhớ về... Nhớ về ngôi trường cũ là nhớ về những người thầy người bạn, là nhớ về những lớp học những sân chơi và những năm tháng tươi đẹp nhất của một thời tuổi trẻ.

"Áo màu tung gió chơi vui"

Áo bay như bướm lượn, áo bay như đàn bướm trong khu vườn mùa xuân. Áo bay nhiều quá, để chàng nhạc sĩ Hoàng Thi Thơ làm... thơ:

"Hôm nay sao áo bay nhiều thế! Tôi tưởng ngàn cánh bướm khoe màu..." (Tà Áo Cuối)
<http://nguyentran.org/NT/Nhac/TaAoCuoi-VK.mp3&autostart=0&autoreplay=0&showtime=1> />

Áo màu của Phạm Duy lất phất trong gió chiều như lòng người... phát phơ:

"Xin cho em một chiếc áo màu, cho em đi nhẹ trong nắng chiều. Một chiều nhiều người theo, ở ngoài đường trên phố, và lòng người như áo phát phơ..." (Tuổi Ngọc)

Nhớ về một màu áo là nhớ về những đường phố quen tên, nhớ áo ai bay trong chiều trên những con đường ngập xác lá vàng, như nỗi nhớ ngút ngàn của Trịnh Công Sơn:

"Nhớ Sài Gòn những chiều lộng gió, lá hát như mưa suốt con đường đi, có mặt đường vàng hoa như gấm, có không gian màu áo bay"

lên..." (Em Còn Nhớ Hay Em Đã Quên)

Những tà áo muôn màu muôn vẻ vẫn khoe sắc thắm trong những trang thơ và nhạc. Áo vàng trong thơ Nguyễn Sa có khi là bông cúc vàng:
"Áo nàng vàng tôi về yêu hoa cúc"

Tuổi Mười Ba

<http://nguyentran.org/NT/Nhac/Tuoi13.mp3&autostart=0&autoreplay=0&showtime=1> />

Có khi là nắng thu vàng:
*"Có phải mùa xuân sắp sửa về
hay là gió lạnh lúc đêm khuya?
hay là em chọn sai màu áo
để nắng thu vàng giữa lối đi?" (Tương Tư)*

Áo vàng như cánh mai vàng trong nhạc Trần Thiện Thanh.

Người lính trẻ thấy sắc hoa rừng, mơ về một sắc áo:
*"Những hôm vừa xong phiên gác chiều ven rừng kín hoa mai vàng, chợt nhớ tới
sắc áo năm nào em đến thăm gác nhỏ..."*
(Đồn Vắng Chiều Xuân)

Người lính chiến trong nhạc Phạm Đình Chương cũng băng khuôn vì một sắc
hoa, một màu áo, một đôi mắt người xưa:
*"Ngày hành quân, anh đi về cánh rừng thưa
thấy sắc hoa tươi nên mơ màu áo năm xưa
Kỷ niệm đầu len len trở về tâm tư
có mắt ai xanh thắm trong mộng mơ..."* (Màu Kỷ Niệm)

Tà áo màu xác pháo để lại nỗi buồn lắng đọng trong thơ Nguyễn Tất Nhiên:
*"Người qua sông mặc áo hường
Nắng dương gian, nắng buồn hơn trước nhiều"*(Chuyến Đò Cửu Long)

Áo màu tím, màu của "định mệnh", của mộng mơ, nhớ nhung và chia cách. Chuyện tình "ngàn thu áo tím" của cô bé trót yêu màu tím, được Hoàng Trọng, "nhạc sĩ của màu tím", kể lại:
*"Ngày xưa xa xôi em rất yêu màu tím... Chiều xuống áo tím thường thướt tha, bước trên đường thắm
hoa, ngắm mây trời lướt xa..."*

Rồi khi vừa biết yêu là khi chia tay với màu tím, chia tay với tình đầu:
*"Ngàn thu mưa rơi trên áo em màu tím,
ngàn thu đau thương vương áo em màu tím..."*

Ngàn Thu Áo Tím

<http://nguyentran.org/NT/Nhac/NganThuAoTim.mp3&autostart=0&autoreplay=0&showtime=1> />

Cũng một màu áo tím, một chân trời tím trong thơ Kim Tuấn
"Áo nàng bay lên tím ngắt trời chiều" (Phố Xưa)

Trong mắt Vũ Thành, "nhà thơ của màu tím", khi mùa thu buông áo xuống một phương trời, màu mây tím
trông như màu áo người mình yêu để lòng chàng gợn lên nỗi buồn trần trở:
*"Áo em tím cả phương này
anh nghe thành phố đêm nay trở buồn"* (Áo Tím)

Vạt áo dài màu tím hoa sim, trong thơ Phạm Thiên Thư, chỉ là thoáng lay động, vừa ngập ngừng e ấp vừa nao nức gọi mời:

"Áo em vạt tím ngàn sim,
nửa nao nức gọi, nửa im lặng chờ
Yêu nhau từ độ bao giờ
gặp đây giả bộ hững hờ khói bay"
(Động Hoa Vàng)

Rồi áo tím qua cầu, mang theo cả mùa thu, để lại nỗi trống vắng mênh mang trong lòng nhà thơ Trang Châu:

"Thế giới của anh không có chân trời
không có mùa xuân lấy đầu hoa bướm
không có bàn tay cho bàn tay hò hẹn
áo tím qua cầu nên cũng hết mùa thu"
(Thế Giới Của Anh)

Có những gặp gỡ rất tình cờ, bất chợt, như gặp gỡ một tà áo tím, cũng đủ để lòng chàng nhạc sĩ Hoàng Nguyên mãi vấn vương theo màu áo:

"Một chiều lang thang bên dòng sông Hương,
tôi gặp một tà áo tím, nhẹ thấp thoáng trong nắng vương...
Rồi lòng băng khuâng theo màu áo ấy,
màu áo tím hôm nào..."

Tà Áo Tím

"Nhạc sĩ của màu xanh và mùa thu", danh hiệu ấy có lẽ thuộc về hai chàng Đoàn Chuẩn–Tùng Linh chứ không ai khác hơn:
"Vội bao tà áo xanh đây mùa thu..."

Gửi Gió Cho Mây Ngàn Bay

<http://nguyentran.org/NT/Nhac/GuiGioChoMayNganBay.mp3&autostart=0&autoreplay=0&showtime=1> />

Câu hát nghe như bàn tay kéo nhẹ tấm màn cửa mở ra khung trời bát ngát mùa thu, bát ngát màu xanh. Trong những dòng kẻ nhạc của hai chàng nghệ sĩ đa tình ấy vẫn luôn luôn thấp thoáng một "tà áo xanh" và một "màu xanh ái ân":

"Tà áo xanh nào về với giấc mơ.
Màu áo xanh là màu anh trót yêu..."

Thu Quyến Rũ

<http://nguyentran.org/NT/Nhac/ThuQuyenRu.mp3&autostart=0&autoreplay=0&showtime=1> />

"Trót", như một định mệnh, buộc chặt người viết câu hát với màu xanh kia.
"Hẹn một ngày nao khi màu xanh lên tà áo..."
(Cánh Hoa Duyên Kiếp)

Nghe như câu hẹn ước, như lời thề nguyện sắt son...
"Khi nào em đến với anh, xin đừng quên chiếc áo xanh..."
Còn lời dặn dò nào ân cần, thiết tha hơn thế nữa...

Tà Áo Xanh <http://nguyentran.org/NT/Nhac/TaAoXanh-LeThu.mp3&autostart=0&autoreplay=0&showtime=1> />

Nhớ về một màu áo là "nhớ những giây phút êm đềm, nắng loang trên sân trường một chiều nào..." (2). Màu áo xanh trong thơ Nguyên Sa là màu cây cỏ xanh tươi trên sân trường phượng vĩ:

"Áo nàng xanh tôi mến lá sân trường"

(Tuổi Mười Ba)

Màu áo xanh trong nhạc Y Vũ gợi nhớ một mái tóc, một tà áo thấm đẫm nước mưa:

*"Chiều xưa mưa rơi âm thầm,
để thấm ướt chiếc áo xanh,
và đẫm ướt mái tóc em..."*

(Tôi Đưa Em Sang Sông)

Tà áo màu xanh thắm của một "tiếng hát học trò" gieo vào lòng nhạc sĩ Nguyễn Hiền bao "niềm thương nhớ đầy vơi"

*"Thuở ấy không gian chìm lắng trong mơ.
Tà áo em xanh, màu mắt ngây thơ..."*

Tiếng Hát Học Trò

<http://nguyentran.org/NT/Nhac/TiengHatHocTro.mp3&autostart=0&autoreplay=0&showtime=1> />

Thiếu nữ vừa biết yêu trong nhạc Trần Thiện Thanh cũng bồi hồi khoác vào người chiếc áo màu xanh da trời trong lần hò hẹn đầu tiên:

"Biết anh thích màu trời, em đã bồi hồi chọn màu áo xanh..."
(Bây Ngày Đợi Mong)

Tà áo dài trong nhạc Nguyễn Văn Đông có màu xanh của rừng thông Đà Lạt một mùa nào Giáng Sinh

"Tà áo năm xưa xanh màu thông Dalat..." (Màu Xanh Noel)

Áo xanh mộng mị còn bay cả vào trong thơ "trung niên thi sĩ" Bùi Giáng:

*"Biển dâu sực tỉnh giang hà
còn sơ nguyên mộng sau tà áo xanh"*
(Áo Xanh)

Áo xanh mộng mị của một thời quên lãng trong thơ Đinh Hùng:

"Trong vườn quên lãng áo ai xanh..."

(Dạ Hội)

Và còn rất nhiều, rất nhiều... những vạt áo dài lộng gió trong thơ và nhạc. Tà áo dài mềm mại đã nhẹ nhàng êm ái đến với cuộc đời, nhẹ nhàng êm ái đi vào lòng người...

Bất cứ lúc nào, bất cứ nơi đâu, dù ở chốn quê nhà gần gũi, hay ở một góc trời xa thẳm, chiếc áo dài cũng mang theo bầu trời quê hương, cũng mang về mùa xuân ấm áp trong lòng người Việt tha hương. Chiếc áo dài còn là biểu tượng thân quen để người Việt nhận ra nhau trên bước đường lưu lạc trong cuộc sống nổi trôi nơi xứ lạ quê người. Thấy một vạt áo dài, thấy quê hương xa xăm mà gần gũi. Qua bao mùa tang thương dâu bể, qua bao nhiêu vật đổi sao dời, chiếc áo dài truyền thống, chiếc áo dài duyên dáng và trữ tình của người phụ nữ Việt Nam vẫn luôn luôn là hình ảnh khó phai mờ và còn ở lại mãi trong lòng người.

Lê Hữu

(1) Áo Trắng, thơ Huy Cận

(2) Từ Giã Thơ Ngây, nhạc Nguyễn Hiền